

Onderwerp

Ondertekenen convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Datum collegevergadering	27 mei 2025
Thema programmabegroting	Inrichting en beheer openbare ruimte
Portefeuillehouder	Dorus Klomberg
Zaaknummer	2025-007122

Samenvatting

Mobiele werktuigen zijn een belangrijke bron van luchtverontreinigende stoffen in Nederland. Er is veel aan gelegen om deze bronnen te verschonen en de impact op het klimaat te beperken. Met de landelijke routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) wordt invulling gegeven aan die doelstelling voor mobiele werktuigen. Het bijbehorend convenant is op 30 oktober 2023 vastgesteld.

Ondertekening van het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen past in bestendig beleid van de gemeente Rheden om duurzaam te bouwen.

Bij de ondertekening van het Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) kiest onze gemeente bewust voor deelname op basisniveau. Deze keuze is gebaseerd op een realistische inschatting van onze huidige uitvoeringscapaciteit, financiële middelen en de marktsituatie. Het ambitieuze niveau stelt hoge eisen aan planning, monitoring, marktinteractie en technische voorbereiding, waarvoor binnen onze gemeentelijke organisatie op dit moment onvoldoende capaciteit beschikbaar is.

Daarnaast vereist de praktische uitvoering van emissieloos bouwen een zorgvuldige afstemming met netbeheerders over beschikbaarheid van (tijdelijke) netaansluitingen en laadinfrastructuur op projectlocaties. Deze processen zijn complex, tijdrovend en kunnen vertraging veroorzaken in de werkvoorbereiding en uitvoering van projecten. De BASIS-route biedt ruimte om deze afstemmingsprocessen stapsgewijs in te richten.

Bovendien constateren wij dat de markt voor emissieloze bouwlogistiek en materieel zich nog in de ontwikkelfase bevindt. Indien alle gemeenten gelijktijdig het ambitieuze niveau vragen, ontstaat er een onrealistische druk op aannemers en leveranciers, met het risico op hogere kosten of mislukte aanbestedingen. Zeker voor middelgrote en kleine gemeenten, die relatief weinig inkoopvolume vertegenwoordigen, is het dan moeilijk concurrerende aanbiedingen te ontvangen.

Met deelname op basisniveau onderschrijven we de doelen van het convenant en committeren we ons aan een gefaseerde aanpak die ruimte biedt voor leren, regionale samenwerking, draagvlakopbouw en opschaling in de toekomst.

Het kiezen voor het basisniveau is geen uitstel van verduurzaming maar een realistische, risicobeheersende, stap richting emissieloos bouwen. Het erkent de verschillen in gemeentelijke slagkracht en bevordert een haalbare, gedragen en effectieve uitvoering van het convenant.

Voorgesteld besluit

1. Het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) te ondertekenen op 'basisniveau mobiele werktuigen'.

Inleiding

De gemeente Rheden onderschrijft de noodzaak om te verduurzamen door minder gebruik te maken van fossiele bronnen en heeft het Schone Luchtakkoord ondertekend. De uitstoot van mobiele werktuigen is een grote bron van luchtverontreinigende stoffen in de gemeente Rheden. Er is daarom veel aan gelegen om deze bronsoort te verschonen.

De landelijke routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) met bijbehorend convenant bevat een aanpak om mobiele werktuigen in de bouw te verduurzamen. Via het reduceren van emissies wordt gewerkt aan het verbeteren van de natuur, het klimaat en de gezondheid. Daarnaast wordt met de aanpak een bijdrage geleverd aan de continuïteit van de bouw, door met de versnelde inzet van schoon en emissieloos bouwmaterieel, de stikstofuitstoot van de aanlegfase te reduceren.

Het convenant is onderdeel van het programma SEB waarin de Rijksoverheid, medeoverheden, de bouwsector en kennisinstellingen samenwerken aan de verduurzaming van de bouw en bevat een pakket aan publiek-private afspraken met maatregelen op het gebied van de inzet van bouwmaterieel. Het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen is tot stand gekomen in afstemming met experts op het gebied van bouwen vanuit overheden (gemeenten, provincies, waterschappen) en marktpartijen (ontwikkelaars, aannemers en brancheorganisaties) en is op 23 november 2023 gepubliceerd in de Staatscourant.

Het convenant is van toepassing voor gemeentelijke opdrachtgevers én private opdrachtgevers die dat willen. Het ingroeipad garandeert een overgang met een haalbare ambitie in de jaren voor ons. Focus van het convenant is geleidelijke overgang naar emissievrij, waarbij de kleinste machines als eerste volledig duurzaam worden. Door deze methodiek is de overstap naar volledig emissievrij betaalbaar voor opdrachtgevers en haalbaar voor opdrachtnemers. Daarnaast is ook financieel ondersteuning beschikbaar vanuit het Rijk. Een financiële bijdrage is er op zowel projectniveau (1 miljard tot 2030) als via verduurzaming van het wagenpark.

Beoogd effect

Het college conformeert zich met ondertekening van het convenant aan de transitie naar een schone en emissieloze gemeente. Rheden heeft ook het Schone Luchtakkoord ondertekend en neemt hiermee verantwoordelijkheid om de luchtkwaliteit in de gemeente te verbeteren. Met het ondertekenen van het convenant geven we invulling aan de doelstelling om in 2040 CO₂ neutraal te zijn.

Argumenten

1.1 *Hiermee geven we invulling aan het coalitieakkoord*

Deelname aan het convenant onderschrijft eens te meer dat Rheden belang hecht aan sturing op het thema duurzaamheid. In het coalitieakkoord wordt de ambitie beschreven dat Rheden in 2040 CO₂ neutraal wil zijn. Ondertekening van het convenant is een directe invulling van deze ambitie.

1.2 *Hiermee worden de afspraken van het Schone Lucht akkoord geconcretiseerd*

In dit akkoord onderschrijft Rheden het belang van uitfasen van fossiele verbrandingsmotoren in de komende decennia. Voor veel van de fossiele bronnen is al invulling gegeven aan verschoning, maar vanwege onder andere het tijdelijk karakter van werkzaamheden en de beperkingen in technologische mogelijkheden bleef een perspectief voor mobiele werktuigen tot op heden uit. Het convenant is een noodzakelijke stap om ook verschoning van deze groep fossiele bronnen te realiseren. Zeker in de directe nabijheid van werkzaam fossiel bouwmaterieel zijn verhoogde concentraties fijnstof en NO_x meetbaar.

1.3 *Ondertekening zorgt voor een versnelling van de maatregelen in het Klimaatakkoord*

Het klimaatakkoord is helder in bewoordingen: een versnelling van maatregelen is noodzakelijk om CO₂-uitstoot terug te brengen. Met het convenant is perspectief beschikbaar om mobiele werktuigen fossielvrij te maken binnen de gestelde termijnen. Mede door de enorme bouwopgave voor de komende decennia is deze impuls noodzakelijk.

1.4 *Ondertekening zorgt voor continuïteit van de bouwopgave*

Naast de emissiereductieopgave is de verduurzaming van belang voor de continuïteit van de bouwsector. Door de stikstofproblematiek komen duizenden bouwplannen en vergunningaanvragen stil te liggen vanwege te hoge stikstofdeposities op Natura-2000 gebieden. Het convenant is ondersteunend aan dwingende wetgeving, ook doordat werktuigen inzetbaar zijn in alle deelnemende gemeenten. Investering in emissievrij wordt hierdoor gedragen over veel meer projecten dan alleen locaties met kritische stikstofdepositie en zorgt voor versnelling van de klimaatdoelen.

1.5 *Door het toe te passen in civiele projecten doen we ervaring op met de werkwijze*

Het convenant op zichzelf biedt nog veel ruimte voor interpretatie over hoe de werkwijze ook daadwerkelijk onderdeel wordt van gemeentelijk beleid. Rheden streeft er naar om de werkwijze van het SEB te implementeren in alle civiele projecten.

1.6 *De minimale eisen zijn vastgesteld. Verhogen van de emissie-eisen blijft mogelijk*

Door ondertekening op basisniveau zijn de minimale eisen binnen de gemeente Rheden vastgesteld. Gezien de op dit moment beperkte beschikbaarheid van elektrisch materieel is het basisniveau nu het meest reëel. Per project kan de keuze worden gemaakt om deze emissie-eisen aan te scherpen. Conform tabel 1 in bijlage 1 van het convenant wordt op 1 januari 2028 de stap naar het volgende, scherpere, niveau gemaakt.

Kanttekeningen en/of risico's

1.1 *Beperkte ambtelijke capaciteit en expertise*

Binnen onze gemeente hebben we net als andere kleine en middelgrote gemeenten geen gespecialiseerde kennis op het gebied van duurzaam bouwen, inkoop, en monitoring. Het ambitieuze niveau vereist intensievere handhaving, meer beleidsontwikkeling en voortdurende afstemming met marktpartijen, wat een onevenredige belasting vormt. Getekend op ambitieus niveau hebben bijvoorbeeld de gemeenten Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag en Nijmegen. Gemeenten die op basisniveau hebben ondertekend zijn onder andere Harderwijk, Brummen, Doetinchem, Overbetuwe, Renkum en Voorst. Deze gemeenten zijn qua omvang en ambtelijke organisatie vergelijkbaar met de gemeente Rheden.

1.2 *Risico op vertraging van projecten*

Ambitieuze eisen kunnen leiden tot mislukte aanbestedingen, omdat er onvoldoende inschrijvingen zijn of partijen zich terugtrekken. Dit vertraagt noodzakelijke bouw- en infraprojecten (zoals woningbouw of onderhoud), wat politiek en maatschappelijk ongewenst is.

1.3 *Beperkte beschikbaarheid van emissieloze oplossingen in de markt*

De markt voor emissieloos materieel is nog in ontwikkeling. Als te veel gemeenten tegelijk het ambitieuze niveau vragen ontstaat een bottleneck bij leveranciers. Voor kleine en middelgrote gemeenten betekent dit dat er géén of slechts tegen hoge kosten wordt aangeboden, wat leidt tot vertraging of uitstel van projecten. Een mix van Basis en Ambitieuze niveau geeft de markt het juiste handelingsperspectief voor investeringen.

1.4 *Weinig invloed op de marktontwikkeling*

In tegenstelling tot grote steden hebben kleine en middelgrote gemeenten, waaronder de gemeente Rheden, beperkte aanbestedingsvolumes. Daardoor hebben wij ook minder 'marktmacht' om emissieloze bouw af te dwingen. Door op basisniveau in te stappen,

sluiten wij wél aan bij de transitie, maar zonder onszelf onrealistische verplichtingen op te leggen.

1.5 *Gefaseerde implementatie is verstandiger*

Het basisniveau biedt de ruimte om ervaring op te bouwen, samenwerking met de markt op gang te brengen en kennis te delen met andere gemeenten. Dit verlaagt de kans op fouten, overbelasting of ineffectief beleid. Een latere opschaling naar een hoger ambitieniveau blijft mogelijk.

1.6 *Beperkte financiële middelen*

Ambitieuze doelstellingen brengen hogere investeringen met zich mee, bijvoorbeeld voor eigen materieel, aanbestedingseisen of het subsidiëren van duurzame bouwprojecten. Veel kleinere gemeenten hebben hier simpelweg de begrotingsruimte niet voor.

1.7 *Lokaal draagvlak en uitvoerbaarheid*

Strengere eisen zonder voldoende uitleg of zichtbare voordelen kunnen leiden tot weerstand bij lokale ondernemers, aannemers en inwoners. basisniveau stelt gemeenten in staat het beleid stapsgewijs in te voeren, met ruimte voor communicatie, begeleiding en draagvlakopbouw.

1.8 *Aansluiten bij regionale samenwerking en schaal*

In veel regio's wordt samengewerkt in netwerken of omgevingsdiensten. Wanneer de regionale lijn op basisniveau ligt, is het zinvol om als gemeente daarop aan te sluiten voor consistentie en gezamenlijke inkoopkracht.

1.9 *Wij kunnen een eigen convenant met unieke kenmerken ontwikkelen*

Alternatief voor de ondertekening van dit convenant is het ontwikkelen van een eigen strategie. Deze optie is onwenselijk omdat de markt vraagt om eenduidige ontwikkelpaden. Met variatie per gemeente is het voor marktpartijen onmogelijk om toekomstbestendig te investeren. Er is een uniek werktuigenpark nodig per gemeente. Bovendien blijven verouderde, traditionele werktuigen langer opereren in gemeenten waar het ambitieniveau lager is. Vanuit de wetenschap dat luchtkwaliteit een regionale of zelfs landelijke aanpak nodig heeft, leidt dit tot minder grote impact van het convenant dan voorzien.

Bovendien zijn binnen het convenant specifieke subsidiestromen, maar ook waardevolle kennisplatforms beschikbaar voor deelnemers aan het convenant. Om deze redenen is het alternatief van een lokaal convenant niet van meerwaarde.

1.10 *De haalbaarheid van de emissie-eisen voor mobiele werktuigen op het ambitieuze niveau is onzeker*

Door TNO is de haalbaarheid van de routekaart SEB beoordeeld. Hieronder volgt een samenvatting van deze beoordeling:

Het minimumniveau geldt nagenoeg voor de hele bouwsector, met name de stap naar Zero Emissie voor de hele bouwsector is voor mobiele werktuigen bepalend voor de haalbaarheid. Het oordeel van TNO luidt: "De haalbaarheid van 100% uitstootvrije machines in 2033 is anno 2022 lastig vast te stellen, maar is in ieder geval zeer ambitieus". Hiervoor is het nodig om de vlootvernieuwing te versnellen, de nieuwverkoop van emissieloos materieel te versnellen, generatorsets te vervangen door een directe kabelaansluiting, de capaciteit van duurzaam materieel beter te benutten en de nieuwverkoop van emissieloos materieel te monitoren. Ook voor het ambitieuze

niveau is het onzeker of het aanbod aan emissieloos materieel zich voldoende zal ontwikkelen.

Financiën

Het ondertekenen van het convenant SEB heeft geen directe financiële consequenties voor de gemeentelijke organisatie. Momenteel is er 1 miljard euro tot 2030 beschikbaar, naast flankerende subsidiestromen ten behoeve van verduurzaming van wagenpark en werktuigen voor uitvoerders.

Door ondertekening vóór 12 september 2025 gaat de gemeente Rheden vanaf 01 januari 2026 aanspraak maken op deze subsidiestromen. De subsidie betreft een gedeeltelijke vergoeding van de meerkosten van mobiel materieel benodigd voor de uitvoering van onderhoud en vervanging van onze assets.

Uitvoering

Het convenant is een belangrijke stap tot verder verschonen van mobiele werktuigen in Rheden. Met ondertekening ervan geven we een duidelijk signaal aan aannemers in de gemeente. De steunbetuiging is een eerste aanzet om deze gemeentelijke ambitie vorm te geven. Het exacte ambitieniveau en eventuele financiële gevolgen worden nader uitgewerkt in lokaal beleid, bijvoorbeeld ons eigen inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Participatie en communicatie

Communicatie vindt plaats na ondertekening van het convenant. We maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van onze eigen communicatiekanalen zoals Rheden.nl, gemeentepagina's in De Rhedenaar en de social media kanalen.

Lokaal worden de aannemers op de groslijst (geprefereerde bedrijven) op de hoogte gesteld met communicatie door team Inkoop.

Bijlagen

1. Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen
2. Toetredingsformulier convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

De Steeg, 27 mei 2025

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester

Bart Drewes,
gemeentesecretaris